

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ПОЛТАВСЬКА ПОЛІТЕХНІКА
ІМЕНІ ЮРІЯ КОНДРАТЮКА»**

Факультет філології, психології та педагогіки

Кафедра психології та педагогіки

ЗАТВЕРДЖУЮ

**Проректор із науково-педагогічної
та навчальної роботи**

А.М. Мартиненко
«30» вересня 2023 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«КЛІНІЧНА ПСИХОЛОГІЯ»

(назва навчальної дисципліни)

підготовки **бакалавра**

(назва ступеня вищої освіти)

спеціальності **053 «Психологія»**

(код і назва спеціальності)

**Полтава
2024 рік**

Робоча програма навчальної дисципліни «Клінічна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія», першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, складена відповідно до освітньої програми «Практична психологія» 2022 року.

Розробник: Седих К.В., доктор психологічних наук, професор кафедри психології та педагогіки

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньої програми ХХ Євгенія ХОМЕНКО

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри психології та педагогіки

Протокол від «24» серпня 2024 року №1

Т.в.о. завідувача кафедри психології та педагогіки ШВ Вікторія ШЕВЧУК

«24» __серпня__ 2024 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету філології, психології та педагогіки

Протокол від «29» серпня 2024 року №1

Голова навчально-методичної комісії ЧН Віктор ЧЕРНИШОВ

«29» __серпня__ 2024 року

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		Форма навчання денна
Кількість кредитів – 6	Галузь знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» (шифр і назва)	Обов’язкова
Загальна кількість годин – 180		
Модулів – 1	Спеціальність 053 «Психологія» (шифр і назва)	Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		3-й
		Семестр
		6-й
		Лекції
		34год.
Індивідуальне завдання – не передбачено	Ступінь вищої освіти <u>бакалавр</u>	Практичні, семінарські
		38 год.
		Лабораторні
		-
		Самостійна робота
		108 год.
		Індивідуальна робота:
		-
		Вид контролю: Екзамен

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми навчання – 72/108.

2. Мета навчальної дисципліни

Метою вивчення навчальної дисципліни «Клінічна психологія» є ознайомлення студентів з поняттям клінічної психології як науки, задачами та показати зв'язок з іншими дисциплінами; дати студентам базові положення клінічної психології; навчити проведенню психодіагностичних досліджень в залежності від особливостей особистості хворого та сформуванню навички психогігієни та психопрофілактики психогенних розладів.

Вивчення курсу дозволить сформувати наступні загальні компетентності:

ЗК1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК2. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК8. Навички міжособистісної взаємодії.

Вивчення курсу дозволить сформувати наступні спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

- СК1. Здатність оперувати категоріально-понятійним апаратом психології.
- СК2. Здатність до ретроспективного аналізу вітчизняного та зарубіжного досвіду розуміння природи виникнення, функціонування та розвитку психічних явищ.
- СК3. Здатність до розуміння природи поведінки, діяльності та вчинків.
- СК4. Здатність самостійно збирати та критично опрацьовувати, аналізувати та узагальнювати психологічну інформацію з різних джерел.
- СК7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
- СК8. Здатність організовувати та надавати психологічну допомогу (індивідуальну та групову).
- СК9. Здатність здійснювати просвітницьку та психопрофілактичну діяльність відповідно до запиту.
- СК12. Здатність до розвитку творчих здібностей у професійній діяльності.

3. Передумови для вивчення дисципліни

Передумовою вивчення дисципліни «Клінічна психологія» є «Соціальна психологія».

4. Очікувані результати навчання з дисципліни

В результаті вивчення навчальної дисципліни **студенти повинні:**

- ПР1. Аналізувати та пояснювати психічні явища, ідентифікувати психологічні проблеми та пропонувати шляхи їх розв'язання.
- ПР2. Розуміти закономірності та особливості розвитку і функціонування психічних явищ в контексті професійних завдань
- ПР11. Складати та реалізовувати план консультативного процесу з урахуванням специфіки запиту та індивідуальних особливостей клієнта, забезпечувати ефективність власних дій
- ПР12. Складати та реалізовувати програму психопрофілактичних та просвітницьких дій, заходів психологічної допомоги у формі лекцій, бесід, круглих столів, ігор, тренінгів, тощо, відповідно до вимог замовника.
- ПР13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.
- ПР16. Знати, розуміти та дотримуватися етичних принципів професійної діяльності психолога.
- ПР18. Вживати ефективних заходів щодо збереження здоров'я (власного й оточення) та за потреби визначати зміст запиту до супервізії.

5. Критерії оцінювання результатів навчання

Критерієм успішного проходження здобувачем освіти підсумкового оцінювання може бути досягнення ним мінімальних порогових рівнів оцінок за запланованим результатом вивчення навчальної дисципліни.

Мінімальний пороговий рівень оцінки визначається за допомогою якісних критеріїв і трансформується в мінімальну позитивну оцінку числової (рейтингової) шкали.

Сума балів	Значення ЄКТС	Оцінка	Критерій оцінювання	Рівень компетентності
90-100	A	Відмінно	Здобувач демонструє повні й міцні знання навчального матеріалу в обсязі, що відповідає робочій програмі дисципліни, правильно й обґрунтовано приймає необхідні рішення в різних нестандартних ситуаціях. Власні пропозиції Здобувача в оцінках і вирішенні практичних задач підвищує його вміння використовувати знання, які він отримав при вивченні інших дисциплін.	Високий , що повністю забезпечує вимоги до знань, умінь і навичок, що викладені в робочій програмі дисципліни.
82-89	B	Добре	Здобувач демонструє гарні знання, добре володіє матеріалом, що відповідає робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та вміє застосовувати теоретичні положення при вирішенні практичних задач, але допускає окремі неточності. Вміє самостійно виправляти допущені помилки, кількість яких є незначною.	Достатній , що забезпечує Здобувачу самостійне вирішення основних практичних задач.
74-81	C	Добре	Здобувач в загальному добре володіє матеріалом, знає основні положення матеріалу, що відповідають робочій програмі дисципліни, робить на їх основі аналіз можливих ситуацій та використовує для рішення характерних/типових практичних завдань на професійному рівні. Додаткові питання про можливість використання теоретичних положень для практичного використання викликають ускладнення.	Достатній , конкретний рівень, за вивченим матеріалом робочої програми дисципліни.
64-73	D	Задовільно	Здобувач засвоїв основний теоретичний матеріал, передбачений робочою програмою дисципліни, та розуміє постанову стандартних практичних завдань, має пропозиції щодо напрямку їх вирішень. Розуміє основні положення, що є визначальними в курсі, може вирішувати подібні завдання тим, що розглядались з викладачем, але допускає значну кількість неточностей і грубих помилок, які може усувати за допомогою викладача.	Середній , що забезпечує достатньо надійний рівень відтворення основних положень дисципліни.

60-63	Е	Достатньо	Здобувач має певні знання матеріалу, передбаченого володіє основними положеннями на рівні, який визначається як мінімально допустимий. Правила вирішення практичних завдань з використанням основних теоретичних положень пояснюються з труднощами. Виконання практичних завдань значно формалізовано: є відповідність алгоритму, але відсутнє глибоке розуміння роботи та взаємозв'язків з іншими дисциплінами.	Середній, що є допустимим у всіх складових навчальної дисципліни.
35-59	FX	Незадовільно з можливістю повторного складання екзамену/заліку	Здобувач може відтворити окремі фрагменти з курсу. Незважаючи на те, що програму навчальної дисципліни Здобувач виконав, працював він пасивно, його відповіді під час практичних і лабораторних робіт в більшості є невірними, необґрунтованими. Цілісність розуміння матеріалу з дисципліни у здобувача відсутні.	Низький, не забезпечує практичної реалізації задач, що формуються при вивченні дисципліни.
0-34	F	Незадовільно з обов'язковим повторним вивченням	Здобувач повністю не виконав вимог робочої програми навчальної дисципліни. Його знання на підсумкових етапах навчання є фрагментарними. Здобувач не допущений до здачі екзамену/заліку.	Незадовільний, Здобувач не підготовлений до самостійного вирішення задач, які окреслює мета та завдання дисципліни.

6. Засоби діагностики результатів навчання

Засобами оцінювання та методами демонстрування результатів навчання є: екзамен, проміжний міжсесійний контроль, стандартизовані тести, які опрацьовуються на практичних заняттях, презентації результатів виконаних завдань самостійної роботи.

7. Програма навчальної дисципліни

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 1. Вступ до клінічної психології

Предмет та завдання клінічної психології. Розділи клінічної психології: патопсихологія, нейропсихологія, психосоматика, психологія розладів особистості, неврозологія, психогігієна, психопрофілактика та інші. Клінічна психологія та медична психологія: співвідношення понять. Завдання клінічної психології у сфері освіти. Завдання клінічної психології у сфері охорони здоров'я. Завдання клінічної психології у соціальній сфері. Історія становлення клінічної психології (Алкемон Кротонський, Гіпократ, Аристотель, Гален, В. Вундт Л. Уїтмер, Е.Крепелін, В.М.Бехтерев, С.Корсаков, П.Ковалевський, Б.В.Зейгарник, С.Я.Рубінштейн, А.Е.Личко, Б.Д.Карвасарський, В.М.Блейхер, Л.Ф.Бурлачук та ін.). Сучасні проблеми охорони психічного здоров'я в Україні та за кордоном.

Практичні заняття № 1-2.

Тема 2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології.

Поняття норми в клінічній психології. Статистична, оціночна, функціональна, індивідуальна, соціальна норми. Патологія та розлад в клінічній психології: співвідношення понять. Критерії психічного розладу. Зміст поняття «здоров'я» в клінічній психології. Негативне, позитивне, загальне визначення здоров'я. Рівні психічного здоров'я (за С.Б.Сьомичевою). Критерії психічного здоров'я за ВООЗ. Розуміння хвороби у клінічній психології. Конструкт хвороби. Біомедична та біопсихосоціальна модель хвороби. Поняття «інвалідність» як крайня форма патології. Класифікації розладів психіки та поведінки (МКХ10, DSN-V). Симптоми та синдроми психічних розладів. Патопсихологічні регістр-синдроми: шизофренічний, афективно-ендогенний, олігофренічний, екзогенно-органічний, ендогенноорганічний, особистісно-аномальний, психогенно-психотичний, психогенно-невротичний. Фази (етапи) розвитку психічних порушень. Основні етапи та чинники виникнення психічних та поведінкових розладів. Чинники виникнення психічних розладів.

Практичне заняття № 3.

Тема 3. Методологія клініко-психологічного дослідження.

Індивідуально-орієнтований, патогенний та салютогенний підходи у клініко-психологічному дослідженні. Нозологічна та описово-феноменологічна парадигми діагностики хвороби. Діагностичні принципи-альтернативи розмежування психологічних феноменів і патопсихологічних симптомів: хвороба-особистість, нозос-патос, реакція-станрозвиток, психотичний-непсихотичний, екзогенне-ендогенне-психогенне, дефект-одужанняхроніфікація, адаптація-дезадаптація, негативне-позитивне, компенсація-декомпенсація, фаза-напад-епізод, ремісія-рецидив-інтермісія, тотальне-парціальне, тіповість-атиповість, патогенне-патопластичне, симуляція-дисимуляція-агравация. Мета та основні завдання клініко-психологічного дослідження. Поняття про медичний та психологічний діагнози. Структура клініко-психологічного дослідження. Особливості клініко-психологічного дослідження дітей та підлітків.

Практичні заняття № 4-5.

Тема 4. Основні методи клініко-психологічного дослідження

Особливості проведення клініко-психологічного інтерв'ю. Цілі клінічного інтерв'ю. П'ятикрокова модель інтерв'ю (за А.Айві). Психотехніки діагностичного вислуховування. Метод аналізу історії життя особи (анамнез). Суб'єктивний та об'єктивний анамнез. Метод спостереження за поведінкою особи в клінічній психології. Метод генеограми у клінічній психології. Поняття про клініко-психологічний експеримент. Завдання нейропсихологічного

дослідження. Завдання патопсихологічного дослідження. Завдання психологічного дослідження в соматичній клініці. Проективна психодіагностика у клінічній психології.

Практичне заняття № 6.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СПЕЦІАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ

Тема 5. Невротичні розлади

Поняття про «стрес», «стресостійкість», «копінг-стратегії», «механізми психологічного захисту», «інвалідність», «стигма», «інклюдія». Загальний адаптаційний синдром (за Г. Сельє). Загальне поняття про невротичні розлади. Невротичні реакції, невротичні стани і невротичний розвиток особистості. Психодинамічна теорія розвитку невротичних розладів. Когнітивно-поведінкова теорія розвитку невротичних розладів. Критичний вік розвитку невротичних розладів. Неправильний стиль виховання як чинник формування невротичного розладу. Класифікація невротичних розладів за МКХ-10. Фобічний розлад. Генералізований тривожний розлад. Дисоціативний (конверсійний) розлад.

Обсесивно-компульсивний розлад. Панічний розлад. Неврастичність. Особливості діагностики та корекції невротичних розладів.

Практичні заняття № 7-8.

Тема 6. Психосоматичні та соматопсихічні розлади

Визначення поняття «психосоматичні розлади», «соматопсихічні розлади». Психосоматичні співвідношення в межах норми. Чинники розвитку психосоматичних розладів. Теорії виникнення психосоматичних розладів: Кортіковісцеральна концепція. Класичний психодинамічний підхід (Фройд, Юнг, Адлер), теорія особистісних профілів (Дамбар), теорія психосоматичної специфічності (Александр), алекситимічна концепція (Рюш, Марті, де М'юзо), теорія психосоматичного Его (Аммот) та ін. Модель відмови від віри в майбутнє ("giving up" и "given up") Джоржа Енгеля й Артура Шмале. Модель початкового порушення Михайла Балінта. Класифікація психосоматичних розладів. Психологічний аналіз психосоматичних розладів. Психологічний аналіз соматопсихічних розладів. Діагностика та корекція в психосоматиці.

Практичні заняття № 9-10

Тема 7. Гострий стресовий розлад та посттравматичний стресовий розлад.

Ознаки гострого стресового розладу. Етапи переживання ГСР. Поняття та чинники розвитку посттравматичного стресового розладу. Види посттравматичного стресового розладу. Критерії діагностики посттравматичного стресового розладу за МКХ-10 і DSM-V. Особливості діагностики та психотерапії ПТСР.

Практичне заняття № 11-12.

Тема 8. Розлади особистості

Акцентуації характеру особистості : сутність, класифікація. Загальна характеристика розладів особистості. Критерії діагностики розладів особистості. Чинники виникнення розладів особистості. Класифікація розладів особистості за МКХ-10, їх основні характеристики. Основи діагностики та психотерапії розладів особистості.

Практичне заняття № 13.

Тема 9. Психологія хворого та лікувального середовища

Психологія хворого. Медико-психологічні особливості сучасного хворого. Суб'єктивна та об'єктивна важкість захворювання. Поняття про внутрішню картину хвороби. Складові внутрішньої картини. Типи хвороб за їх значенням для особи та відповідні реакції на звістку про хворобу (за З.Д.Ліповскі). Типи психологічного ставлення до хвороби (за А.Лічко, М.Івановим). Форми поведінки особи залежно від психологічної реакції на звістку про хворобу (агравация, симуляція, дисимуляція). Поняття стигми, психологічні підходи до подолання стигматизації. Психологічні особливості лікувального середовища. Поняття про госпіталізм. Психологія медичного працівника. Комунікативні компетентності лікаря. Професійні психічні деформації медичного працівника. Ятрогенія. Особливості взаємовідносин між хворими в ЛПЗ.

Практичне заняття № 14.

Тема 10. Психологія та психотерапія болю

Поняття та функції болю. Види болю. Чинники інтенсивності больового відчуття. Розуміння болі у психоаналізі. Психосоматична концепція болю Енгеля. Загальна характеристика психічного болю. Рівні та види обезболення. Психотерапія хронічного болю (психоаналіз, когнітивно-поведінкова психотерапія та ін.).

Практичне заняття № 15.

Тема 11. Спеціальна клінічна психологія

Психологія хворих кардіологічного профілю. Зміни психіки у пацієнтів із захворюваннями шлунково-кишкового тракту. Психологічні особливості хворих ендокринологічного профілю. Психологічні особливості осіб із захворюванням органів дихання. Специфіка діяльності клінічного психолога в терапевтичному відділенні. Психологія

хворих з акушерською та гінекологічною патологією. Специфіка діяльності клінічного психолога в гінекологічному відділенні. Психологія хворих в доопераційний та післяопераційний період. Специфіка діяльності клінічного психолога в хірургічному відділенні. Психологія хворих з інфекційними захворюваннями. Специфіка діяльності клінічного психолога в інфекційному відділенні. Психологія хворих з косметичними дефектами та дефектами органів чуття. Специфіка діяльності клінічного психолога в дерматологічному відділенні. Психологія хворих з онкопатологією. Специфіка діяльності клінічного психолога з важкими хворими. Психологія хворих з психічним розладами. Специфіка діяльності клінічного психолога в психіатричній лікарні.

Практичне заняття № 16.

Тема 12. Вікова клінічна психологія

Соціальні та біологічні складові нормального та аномального розвитку людини. Розлади психіки і поведінки в немовлячому та ранньому віці (за В.Ковальовим, Д.Ісаєвим). Ознаки розладів спектру аутизму. Ознаки синдрому дефіциту уваги з гіперактивністю. Ознаки страху у дітей. Психічні та психосоматичні розлади у дітей дошкільного та молодшого шкільного віку. Розлади поведінки у підлітків. Психопатологія юності. Розлади психіки в період дорослості, осіб похилого та старечого віку.

Практичне заняття № 17.

Тема 13. Основи психології здоров'я. Психогігієна.

Поняття «здоров'я» та його складові. Рівні здоров'я. Психологічні механізми, що забезпечують здоров'я особи. Психологія здоров'я. Психічне та психологічне здоров'я: співвідношення понять. Риси психологічно здорової особи (за К.Роджерсом). Поняття про внутрішню картину здоров'я. Особливості «врівноваженої» людини. Психогігієна у клінічній психології. Методи психогігієни. Психогігієна хворого та медичного працівника.

Практичне заняття № 18.

Тема 14. Психопрофілактика та психотерапія у клінічній психології

Поняття психопрофілактики. Етапи психопрофілактики (первинна, вторинна, третинна). Види психопрофілактики. Універсальна та вибіркова психопрофілактика. Психопрофілактика психічних розладів. Поняття про психотерапію. Основні напрямки сучасної психотерапії в клінічній психології. Психодинамічна терапія та КПТ в роботі клінічного психолога. Еклектизм і інтеграція методів психотерапії в клінічній психології.

Практичне заняття № 19.

8. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	у тому числі					
	лекції	практичні	лабораторні	Індивід. роб.	Самост. роб.	
1	2	3	4	5	6	7
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ЗАГАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ						
Тема 1. Вступ до клінічної психології	17	4	4	-	-	9
Тема 2. Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології	11	2	2	-	-	7

Тема 3. Методологія клініко- психологічного дослідження	15	2	4	-	-	9
Тема 4. Основні методи клініко- психологічного дослідження	11	2	2	-	-	7
Разом за змістовим модулем 1	54	10	12	-	-	32
ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. СПЕЦІАЛЬНІ ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ КЛІНІЧНОЇ ПСИХОЛОГІЇ						
Тема 5. Невротичні розлади	17	4	4	-	-	9
Тема 6. Психосоматичні та соматопсихічні розлади	15	2	4	-	-	9
Тема 7. Гострий стресовий розлад та посттравматичний стресовий розлад	15	2	4	-	-	9
Тема 8. Розлади особистості	13	4	2	-	-	7
Тема 9. Психологія хворого та лікувального середовища	11	2	2	-	-	7
Тема 10. Психологія та психотерапія болю	11	2	2	-	-	7
Тема 11. Спеціальна клінічна психологія	11	2	2	-	-	7
Тема 12. Вікова клінічна психологія	11	2	2	-	-	7
Тема 13. Основи психології здоров'я. Психогігієна.	11	2	2	-	-	7
Тема 14. Психопрофілактика та психотерапія у клінічній психології	11	2	2	-	-	7
Разом за змістовим модулем 2	126	24	26	-	-	76
Усього годин	180	34	38	-	-	108

9. Перелік питань до семінарських занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
	Семінарські заняття не передбачені	

10. Перелік питань до практичних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
1,2	Вступ до клінічної психології	4
3	Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології	2
4,5	Методологія клініко- психологічного дослідження	4
6	Основні методи клініко-психологічного дослідження	2
7,8	Невротичні розлади	4
9,10	Психосоматичні та соматопсихічні розлади	4
11,12	Гострий стресовий розлад та посттравматичний стресовий розлад	4
13	Розлади особистості	2
14	Психологія хворого та лікувального середовища	2
15	Психологія та психотерапія болю	2
16	Спеціальна клінічна психологія	2

17	Вікова клінічна психологія	2
18	Основи психології здоров'я. Психогігієна.	2
19	Психопрофілактика та психотерапія у клінічній психології	2
	Разом	38

11. Перелік питань до лабораторних занять

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
	Лабораторні заняття не передбачені	

12. Самостійна робота

Метою самостійної роботи студентів є: розвиток вмінь працювати з літературними джерелами та електронними носіями, складати конспекти, аналізувати теоретичний та емпіричний матеріал, складати порівняльні таблиці, структурно-логічні схеми, порівнювати різні наукові концепції, теорії, закономірності та робити обґрунтовані висновки.

Види самостійної роботи:

- пошук відповіді на запитання у вказаних джерелах інформації;
- тлумачення спеціальних термінів та понять, які зустрічаються у тексті, за словником;
- складання розгорнутого плану відповіді;
- виписування основних тез відповіді;
- складання списку додатково використаної літератури;
- підготовка до виконання модульної контрольної роботи (тестування);
- підготовка до складання екзамену за контрольними питаннями.

Питання для самостійного вивчення студентами

№ з/п	Назва питань	Кількість годин для денної форми
1.	Вступ до клінічної психології. Що вивчає клінічна психологія? Які розділи включає клінічна психологія? Що є об'єктом клінічної психології? Що є предметом клінічної психології? Які науки є базовими для клінічної психології? В чому полягає зв'язок клінічної психології з загальною психологією? В чому полягає зв'язок клінічної психології з психіатрією? В чому полягає зв'язок клінічної психології з судово-медичною психологією? В чому полягає зв'язок клінічної психології з психотерапією? В чому полягає зв'язок клінічної психології з соціологією?	9
2.	Норма та патологія, здоров'я та хвороба у клінічній психології. Проблема норми і патології. Принципи розмежування психологічних феноменів та психопатологічних симптомів: нозос-патос; невротичне-психотичне; адаптація-деадаптація; ендогенне-психогенне. Індивідуальне і видове поняття норми. Соціо-культурна детерміація уявлень про норму. Критерії психічного здоров'я.	7
3	Методологія клініко- психологічного дослідження. На якій методології базується клінічна психологія? Що є метою психологічного дослідження? Які ви знаєте принципи клінічної психології? Яким є загальне завдання клінічного	9

	психолога? Які конкретні завдання стоять перед клінічною психологією? Які ви знаєте не стандартизовані методи клінічної психології? Які ви знаєте стандартизовані методи клінічної психології? Які основні положення етичної моделі Гіпократа? Які основні положення деонтологічної моделі? Які основні положення етичної моделі Парцельса?	
4	Основні методи клініко-психологічного дослідження. Опишіть загальну класифікацію методів клінічного дослідження. Назвіть основні етичні положення АПА (Американська психологічна асоціація). Які є методи психологічного обстеження у клініці? Охарактеризуйте патопсихологічні методи дослідження. Експериментальні нейропсихологічні методи дослідження. Що таке біографічний метод дослідження особистості хворого? Перелічіть етапи проведення клінічного інтерв'ю.	7
5	Невротичні розлади. Охарактеризуйте поняття про стрес, стресостійкість, копінг-стратегії, механізми психологічного захисту. Загальний адаптаційний синдром (за Г. Сельє). Визначіть поняття про невротичні розлади. Невротичні реакції, невротичні стани і невротичний розвиток особистості, охарактеризуйте їх основні особливості. Які ви можете назвати теорії розвитку невротичних розладів? Класифікація невротичних розладів за МКХ-10. Які особливості діагностики та корекції невротичних розладів?	9
6	Психосоматичні та соматопсихічні розлади. Що вивчає психосоматика? З ким пов'язують зародження психосоматики? Що лежить в основі психосоматичних розладів на думку психоаналітиків? В чому суть концепції “профілю особистості” Данбар? Які принципи концепції специфічності Александера? Як розуміють смисл синдрому представники антропологічного напрямку? В чому суть концепції алекситимії? Які елементи включає психіатрія консультування? В чому суть кортико-вісцеральної теорії? Які емоції викликають гіпертонію? В чому суть соматогенного впливу соматичної хвороби на психіку людини? В чому суть психогенного впливу соматичної хвороби на психіку людини? Як проявляється вплив соматичного захворювання на життя пацієнта? Як проявляється пасивна стратегія поведінки хворого? Як проявляється активна стратегія поведінки хворого? Які фактори впливають на інтенсивність больового відчуття? Які основні положення концепції Енгеля? Як біль може поєднуватися з сексуальним почуттям? Як співвідносяться фізіологічні і психологічні фактори при психалгіях? Чи може існувати біль “як чисто психічний феномен”?	9
7	Гострий стресовий розлад та посттравматичний стресовий розлад. Як визначається поняття «Гостра реакція на стрес»? Чи вважається гостра реакція на стрес психічним захворюванням? Як проявляється клінічна характеристика гострих реакцій на стрес? Опишіть розвиток травматичного стресу. Діагностика ГСР. Перша психологічна допомога при ГСР. Історія вивчення ПТСР. Сучасна класифікація ПТСР. До якого розділу внесено розлади ПТСР в МКХ-11? Реакція на стрес та розлади адаптації. Які головні симптоми ПТСР? В чому проявляється особливості психодіагностики ПТСР? Назвіть опитувальники, що допомагають у діагностиці ПТСР. Психопрофілактика та психотерапія ПТСР.	9
8	Розлади особистості. Як розвивалась історія досліджень розладів особистості? Етіологія та патогенез розладів особистості. Що означає поняття «ядерна психопатія»? Як можливо діагностувати розлади особистості в ранньому віці? Опишіть основні методи профілактики розладів особистості. Вкажіть сучасну класифікацію розладів особистості за МКХ-10.	7

	Яка загальна психологічна діагностика розладів особистості? В чому проявляється суть диференційної діагностики розладів особистості?	
9	Психологія хворого та лікувального середовища. Що таке психотерапевтична інтервенція? Чим характеризується клініко-психологічна інтервенція? Що таке психологічні втручання? Які існують види методів клініко-психологічних інтервенцій? Які функції клініко-психологічних інтервенцій? Які завдання вирішує профілактична функція? Які завдання вирішує лікувальна функція? Які завдання вирішує реабілітаційна функція? Яка різниця між загальними і конкретними цілями клініко-психологічних інтервенцій? В чому полягає теоретичне обґрунтування клініко-психологічних інтервенцій? Які характеристики розвивають комунікативну компетенцію лікаря? Які етапи включає професійна адаптація? В чому полягає суть контактної фази спілкування? В чому полягає суть орієнтаційної фази спілкування? В чому полягає суть аргументаційної фази спілкування? В чому полягає суть корекційної фази спілкування? Чому хвороба може виступати як самостійна психотравма? В чому проявляється психологічний вплив госпіталізації? Які складові психологічної адаптації пацієнта до хвороби? Яких хворих називають “важкими”?	7
10	Психологія та психотерапія болю. Охарактеризуйте біль в інтердисциплінарному аспекті. Які культуральні та особистісні відмінності реакції на біль? Біль і сприйняття больових відчуттів. Діагностика больового синдрому. Які чинники впливають на больові відчуття? Відчуття болю та ефект плацебо. Охарактеризуйте основні компоненти больових відчуттів. Що таке соматоформний біль? Що означає депресивна соматизація? Основні методи психотерапії хронічного болю. Назвіть психогенні больові синдроми. Біль та задоволення: норма та патологія. Які ознаки механізму самопошкодження можуть вказувати на симптоми психічних розладів? Психосоматичні аспекти болю: зв'язок між психікою та фізіологією. В чому полягає сут травмафокус психотерапії? В чому полягає суть подолання декартового дуалізму?	7
11	Спеціальна клінічна психологія. Психологія хворих з внутрішніми захворюваннями. Специфіка діяльності клінічного психолога в терапевтичному відділенні. Психологія хворих з акушерською та гінекологічною патологією. Специфіка діяльності клінічного психолога в гінекологічному відділенні. Психологія хворих в доопераційний та післяопераційний період. Специфіка діяльності клінічного психолога в хірургічному відділенні. Психологія хворих з інфекційними захворюваннями. Специфіка діяльності клінічного психолога в інфекційному відділенні. Психологія хворих з косметичними дефектами та дефектами органів чуття. Специфіка діяльності клінічного психолога в дерматологічному відділенні. Психологія хворих з онкопатологією. Специфіка діяльності клінічного психолога з важкими хворими. Психологія хворих з психічним розладами. Специфіка діяльності клінічного психолога в психіатричній лікарні.	7
12	Вікова клінічна психологія. Які існують соціальні та біологічні складові аномального розвитку людини? В чому проявляються психічні особливості та психосоматичні розлади в період новонародженості, немовляти та раннього дитинства? Які психічні особливості та психосоматичні розлади в дітей дошкільного та молодшого шкільного віку? Назвіть основні психічні особливості та психосоматичні розлади в підлітків. В чому особливість	7

	психологія та психопатологія ранньої юності? Які психічні особливості та психосоматичні розлади в людей зрілого та похилого віку?	
13	Основи психології здоров'я. Психогігієна. Яке значення рухової активності людини для підтримання здоров'я? Які основні принципи і правила загартування? В чому полягає принцип раціонального харчування? Які види емоцій впливають на загальний позитивний стан людини? Яка роль стресу та дистресу у збереженні психічного здоров'я? Охарактеризувати основні психологічні фактори, що впливають на стан здоров'я. Принципи забезпечення психічного здоров'я людини Яка роль самоконтролю в психологічному забезпеченні здоров'я? Назвіть основні психічні процеси, що впливають на самоконтроль. Яка роль механізму компенсації в забезпеченні надійності людини? Саморегуляція стану та поведінки у забезпеченні здоров'я. Життєва стійкість і психічне здоров'я, в чому їх особливість? Психогігієна й збереження здоров'я людини. Захисні реакції і механізми особистості.	7
14	Психопрофілактика та психотерапія у клінічній психології. В чому полягає специфіка діяльності клінічного психолога в клініці? В чому полягає специфіка діяльності клінічного психолога в стаціонарних психотерапевтичних відділеннях? Які особливості взаємодії клінічного психолога і лікаря-психотерапевта? В чому полягає специфіка діяльності клінічного психолога в медичних закладах соматичного профілю? В чому полягає специфіка діяльності клінічного психолога в закладах паліативної медицини? Яка роль клінічного психолога в загальній системі надання медичної допомоги? Які шляхи здобуття спеціальності клінічного психолога? Які є форми навчання в тренінгових психотерапевтичних групах для клінічних психологів?	7
	Разом	108

13. Індивідуальні завдання

Не передбачено планом

14. Методи навчання

Словесні методи: розповідь, бесіда.

Наочні методи: демонстрація, ілюстрація.

Практичні методи: вправи, розв'язування навчально-практичних задач, виконання творчих завдань, використання психодіагностичних методик, тощо.

15. Методи контролю

Використовуються такі види контролю, як поточний, модульний та підсумковий.

Поточний контроль здійснюється на практичних заняттях шляхом опитування або письмових завдань, під час перевірки самостійної роботи, тестування або в ході індивідуальних співбесід зі студентами під час консультацій. Вибір конкретних форм і методів поточного контролю знань студентів залежить від викладача і доводиться до їхнього відома на першому практичному занятті.

Модульний контроль передбачає перевірку знань студентів з певної частини матеріалу та здатності до інтегрованого відображення ними знань з різних тем, що входять до складу змістового модуля. Модульний контроль реалізується шляхом проведення спеціальних

контрольних заходів (у формі тестування), проводиться наприкінці кожного змістового модулю за рахунок аудиторних занять, під час групових консультацій або ж за рахунок часу, відведеного на самостійну роботу студентів. На підставі результатів модульного контролю здійснюється міжсесійний контроль (атестація).

Підсумковий контроль передбачає, з одного боку, обрахування балів, отриманих студентом з усіх видів робіт протягом семестру, а з іншого – проведення екзамену з даної дисципліни відповідно до заздалегідь складених питань, з якими студенти попередньо ознайомлюються. На основі цього студент отримує загальну оцінку з навчальної дисципліни.

16. Розподіл балів, які отримують студенти

Схема нарахування балів* з навчальної дисципліни «Клінічна психологія» за видами робіт

Види робіт/контролю	Перелік тем													
	T 1	T 2	T 3	T 4	T 5	T 6	T 7	T 8	T 9	T 10	T 11	T 12	T 13	T 14
	Практичне заняття													
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
Опитування	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Тестування				4										4
Виконання завдань самостійної роботи	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Виконання практичної роботи	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1
Всього за темами	3	3	3	7	3	3	3	3	3	3	3	3	3	7
Екзамен	50													
Всього за результатами вивчення навчальної дисципліни	100													

*В Таблиці вказана максимальна кількість балів, які можна набрати за видами робіт

Шкала та критерії оцінювання відповіді за результатами опитування

Бали	Критерії оцінювання
1	Питання розкрито повністю, що свідчить про відмінне засвоєння матеріалу відповідно вказаних програмних результатів навчання. Студент вільно володіє науково-понятійним апаратом.
0,5	Механічне відтворення матеріалу з деякими помилками, неточності у використанні науково-понятійного апарату.

0	Відсутність відповіді на теоретичне питання, що не дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти.
---	---

Шкала та критерії оцінювання виконання практичних завдань

Бали	Критерії оцінювання
1	Виконано завдання лабораторної роботи в повному обсязі, належним чином оформлено висновки, в яких відображено здатність до практичного застосування отриманих знань.
0,5	Виконано завдання лабораторної роботи із несуттєвими помилками або не в повному обсязі, оформлено висновки, які частково розкривають практичне завдання.
0	Не виконано лабораторну роботу або виконано із суттєвими помилками.

Оцінювання тестування:

- кожна правильна відповідь оцінюється у фіксовану кількість балів (наприклад, $0,2 \times 20 = 4$);
- правильність відповідей перевіряється відповідно до ключа тестів.

Шкала та критерії оцінювання виконання завдань самостійної роботи

Бали	Критерії оцінювання
1	Виконання завдань самостійної роботи здійснене у повному обсязі, не містить помилок, що дає можливість оцінити формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти на високому рівні.
0,5	Виконання завдань самостійної роботи здійснене не у повному обсязі, містить несуттєві помилки, що дає можливість оцінити рівень формування компетентностей та отримання програмних результатів навчання у здобувача вищої освіти як достатній.
0	Завдання самостійної роботи не виконано та/або результати не відповідають поставленим завданням та/або завдання виконано із суттєвими помилками.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

100-бальна рейтингова система оцінювання	Оцінка за шкалою ЄКТС	Оцінка за національною шкалою для екзамену
90 – 100	A – відмінно	5 – відмінно
82-89	B – дуже добре	4 – добре
74-81	C – добре	
64-73	D – задовільно	3 – задовільно
60-63	E – достатньо	
35-59	FX – незадовільно з можливістю повторного складання	2 – незадовільно
0-34	F – незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	

Правила модульно-рейтингового оцінювання знань

Загальна трудомісткість дисципліни – 100 балів, із них:

- при підсумковому контролі у вигляді екзамену 50 балів відведено на поточний контроль, а 50 балів – на підсумковий (для допуску до екзамену необхідно мати не менше 25 балів поточної успішності).

1. Поточний контроль. Бали, отримані впродовж семестру, за видами навчальної діяльності розподіляються наступним чином (розподіл орієнтовний):

– робота на практичних заняттях (відповіді, виконання практичних завдань, а в разі їх пропусків з поважної причини – індивідуальні співбесіди на консультаціях за темами відповідних занять) – до 50 балів.

Присутність на лекціях і практичних заняттях не оцінюється в балах. Пропуски занять підлягають обов'язковому відпрацюванню в індивідуальному порядку під час консультацій. Пропущене заняття має бути відпрацьоване впродовж двох наступних тижнів, при тривалій відсутності студента на заняттях з поважної причини встановлюється індивідуальний графік відпрацювання пропусків, але не пізніше початку екзаменаційної сесії.

Студент, який повністю виконав програму навчальної дисципліни і отримав достатню рейтингову оцінку (не менше 25 балів), допускається до підсумкового контролю з дисципліни.

2. Підсумковий контроль. Підсумковим контролем є екзамен. Він здійснюється відповідно до вимог «Положення про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка».

17. Методичне забезпечення

Методичні рекомендації до самостійної роботи студентів з дисципліни «Клінічна психологія» для студентів спеціальності 053 «Психологія», за освітніми програмами «Практична психологія» / Седих К.В., Шевчук В.В. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка», 2024. 24 с.

18. Рекомендована література

Базова

1. Блохіна В. П., Вітенко І. С., Спіріна І. Д., Лисиця Г. І., Кетков Д. Ф. Загальна та медична психологія: (практикум) : навч. посібник для студ. вищ. мед. навч. закладів III-IV рівнів акредитації / Дніпропетровська держ. медична академія. Кафедра психіатрії, загальної та медичної психології / І. Д. Спіріна (заг.ред.), І.С. Вітенко (заг.ред.). Д. : АРТ-ПРЕС, 2002. 176 с.

2. Галецька І. Клініко-психологічне дослідження: навч. Посібник. Львів : ЛНУ імені Івана Франка, 2015. 242 с.

3. Галецька І., Сосновський Т. Психологія здоров'я: теорія і практика. Львів: Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2006 338 с. <https://www.academia.edu/4653851>

4. Колесник Н.Т. Клінічна психологія. К. : МАУП, 2020. 219 с.

5. Матейко Н.М. Клінічна психологія. Словник-довідник. Івано-Франківськ: Симфонія-форте, 2015. 125 с.

6. Медична психологія : навч. посібник для самопідготовки студентів / Центральний методичний кабінет з вищої медичної освіти; Донецький держ. медичний ун-т ім. М. Горького / Володимир Андрійович Абрамов (ред.) Донецьк : Каштан, 2003. 118 с.

7. Поліщук С. А. Методичний довідник із психодіагностики: навч.-метод. посіб. Суми: Університетська книга, 2023. 440 с.

8. Савенкова І.І. Клінічна психологія. Херсон: ООО Айлант, 2018. 320с.

Допоміжна

1. Гальчук О. Я. Клінічна психологія : [навч. посіб. для студ. вищ. навч. закладів]. К. : Атіка, 2012. 216 с.
2. Терлецька Л.Г. Психічне здоров'я особистості. Технологія самоаналізу: Монографія. К.: Видавничо-поліграфічний центр „Київський університет“, 2003. 150 с.
3. Родіна Н. В. Клінічна психологія : метод. вказівки для студентів із спеціальності 053 «Психологія», галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки». Одеса : Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 56 с.
4. Медична психологія : навч. посіб. / [Пошук Н. Г., Маркова М. В., Кондратюк А. І., Стукан Л. В.]. Вінниця : [Горбачук І. П.], 2010. 135 с.
5. Медична психологія : навч. посіб./ В. А. Абрамов [та ін.] ; ред. В. А. Абрамов. Донецьк : Каштан, 2008. 270 с.
6. Максименко С. Д., Шевченко Н. Ф. Психологічна допомога тяжким соматично хворим. К. : Миланик, 2007. 142 с.
7. Морозов С. М., Бондар В. В. Клінічна психологія : навч. посіб. / Інститут післядипломної освіти Київського національного ун-ту ім. Тараса Шевченка. К. : ІПО КУ ім. Тараса Шевченка, 2001. Ч. 1 : Психологія лікувальних впливів. Феномен плацебо. 114 с.
8. Sedykh K., Psychosocial Implications of the COVID-19 Pandemic on the Employees of the Automotive Industry in Germany / Titov I., Sedykh K., Titova T., Myroshnyk O., Giacomuzzi S., Ertl M., Rabe M. // International Journal of Health Sciences. 2022. Vol. 6 No. 2. P.738-757.
9. Andrew M. Pomerantz. Clinical Psychology. London : SAGE Publications Ltd, 2020. 649 p.

19. Інформаційні ресурси

1. Клінічна психологія. <https://dist.nupp.edu.ua/course/view.php?id=4614>
2. Колесник Т.Н. Клінічна психологія. https://stud.com.ua/28968/psihologiya/vikovi_osoblivosti_vnutrishnoyi_kartini_hvorobi#81